

nevezhledný, *ihledný, dohlížet, nahlížet* aj. Věsl. – stp. *glēdzec*, r. *gljadzi*, s./ch. *gljēdajti*, sl. *gljēdati*. Psl. **gljēdati*, **gljēditi* je přibuzné se střn. *glizen* 'lesknout se, třpytit se', něm. *Glanz* 'lesk' (patří sem i angl. *glance* 'rychle pohlednout, zatřpytit se', pokud není z fr., ir. *inglennat* 'hledat', *gléese* 'lesk, třpyt', vše k ie. **glhend(h)* - 'lesknout se, třpytit se'. Stov. *†hledat, †hlidat* a pokud jde o význam *†zřít* a *†zřít*.

Hledik 'druh zahravní byliny'. Prý z původního *hled* (*namne*) (tak na Valašsku), protože se nosila jako ochrana proti hadům (Ma2).

Hlemýžď *hlemýžď, hlemýžďovitý*. Ve stč. též 'želva', nář. *hlenejžd(ě)* 'dešťovka'. Utvar málo jasný (rekonstruuje se výchozí psl. **glēmýždžb, *glēmýščb*, ale i **glēmzadč* aj.). Ve slov. jazycích nemá jednoznačné souvislosti (snad jen sln. *glēnāv* 'ospalý', vlastně 'mající sliz v oku'), zato jsou přibuzná slova v balt. a ř.: lit. *glēmės, glēmėžius* 'sliz', lot. *glēmēzis* 'hlemýžď', ř. (g)lēmē 'sliz' (v oku) ukazují na ie. **glēm-* 'sliz'. Souvisí asi i s *†hlen, †hlina, †hlisť, †hlisť*.

hlen, *hlenový, hlenovitý, zahlení, zahlení, odhlent*. P. *glan, glon*, str. *glēna*, sln. *glēn* (slabě doloženo ve vsl. a kromě sln. i jsl.). Psl. **glēna* je přibuzné s *†hlina* (střední ie. *oi – ei* (A6, B2)), výchozí význam je 'něco mazelavého, slizkého'. Stov. i *†hlisť, †hláva*.

Hlesnout *hles* (*bez hlesu*). Jen č. Zřejmě od *†hlas*, i když -e- místo -a- není jasné. Jinak soudí Ma2 (viz *†heslo*).

Hlezo zast. 'kotič', *hlezení, Stč. hlezen*, stp. *glozo*, ukr. st. *hlēzna*, s./ch. *gljēzani*, sl. *gljēz(b)na* (slabě doloženo ve vsl.). Psl. **gljēz(b)na/na/na* snad souvisí s r. *glaz* 'oko'. Vyojuje se z ie. **gle-g(h)* od **gel-* 'kulatý, zaoblený' a srovnává se mj. s něm. *Klingel* 'klubko', ř. *gēlīgis* 'havička česneku'

i stl. *glāna-* 'hrací kostka (původně z hlezemí kosti)' (Ma2).

Hlidat, *hlidat, hlídka, hlídkový, hlídkovat, ohlídat, pohlídat, uhlídat*. Stč. *hlēdati, hlēdati* 'hledět, vidět, hlídat i hledat' (viz *†hledat, †hledat*). Pro různé podoby ze pak ustálily rozdílné významy.

Hlina, *hlínka, hlíněný, hlínitý*. Věsl. – p. *glina*, r. *glina*, s./ch. *glina*. Psl. **glina* má nejbliže k ř. *glinē* 'klín' (stov. *†klín*), dále je přibuzné sl. *klina* 'natírat, něm. *Klei* 'jíl', angl. *clay* tv., stl. *glennim* 'lepím', s jiným rozšířením kořene pak např. i něm. *kleben* 'lepit', lat. *gluten* 'lep, klín', lit. *glintas* 'sliz, hlen', vše k ie. **glei-* 'mazat, lepit'. Stov. *†hlen, †hlína, †hlisť, †hlemýžď*.

Hlínk, *hlínkový*. Uvořeno Preslem, podle toho, že se hojně nachází v hlíně (Ma2). Dále viz *†hlína*.

Hlíst(a) 'cizopasný červ'. Věsl. – p. *glista*, r. *glist(a)*, s./ch. *glista, glist*. Psl. **glista, *glisť* se spojuje s lit. *glitūs* 'lepkavý, kluzký', lat. *glittus* 'lepkavý', ř. *gliton* 'klín', východiskem by bylo ie. **gl(e)it-* 'šiklý, lepkavý' (A5, B2). Dále viz *†hlína*, stov. *†hlemýžď*.

Hliva 'druh houby rostoucí na kmenech stromů'. Dl. *glivk* 'smůla (na stromě)', str. *gliva* 'sliz, jíl', r. d. *gliva* 'druh hrášek', ukr. *hljva* 'druh houby', s./ch. *gljva* tv. Psl. **gliva* souvisí s lit. *glėivos* (pl) 'sliz', lot. *glīve* 'zelený sliz na vodě', stejny kořen je v *†hlina*, kde jsou i další souvislosti.

Hliza 'zdužnatělý kořen či oddenek; nádor', *hlizový, hliznatý, hlizovitý*. Slk. *hliza*, s./ch. *gliza* 'struma', sln. *gljiza* 'žláza', b. d. *gljiza* 'hrudka těsta v chlebu, kaší ap.'. Stč. ojedinele i *hliza*. Psl. **gliza* (-u- se většinou považuje za sekundární) nejspíš souvisí se sl. *žbly, žely* 'vřed', č. st. *žliza* 'koňský neduh', ř. *ganglion* 'vřed, nádor' z ie. **gel-* 'chumel, něco kulatého'. Snad sem patří

i *†žlaza*. Spojení s lit. *glėizis* 'šiklý' (z ie. **glei-gh-*, A1, B2) neodpovídá příliš významově, ale konečně i ie. **glēi-* 'mazat, lepit' (stov. *†hlina*) se odvozuje ze zmíněného **gel-*.

Hlodat, *hlodák, hlodavý, hlodavec, nahlodat, ohlodat, vyhlodat*. Věsl. – p. st. *glodac*, r. *glodati*, s./ch. *glodati*. Psl. **glodati* nemá přesvědčivou etymologii. Snad je základem onom. kořen **gel-* 'polykat, jíst', který je i v *†hlát, †žaludek*.

Hloh, *hloží, hlohový*. Věsl. – p. *glōg*, r. *glōg*, s./ch. *glōg*. Psl. **glōg* se obvykle spojuje s ř. *glōchis* 'hrot, ostrí' (souvisí s *glōssa, glōita* 'jazyk') z ie. **glōgh-/ *glōgh-* 'tm, hrot', věrohodnost této rekonstrukce však oslabuje nedostatek dalších spolehlivých paralel.

Hlomozit. Viz *†lomozit*.

Hloupat. Viz *†hluboký*.

Hloupyý, *hloupost, hlupák, hlupácký, hlupec, hloupnout, zhloupnout, prohloupit*. Věsl. – p. *glupi*, r. *glupyj*, s./ch. *gljup*, sl. *gljupa*. Psl. **glupa* se často vyojuje z ie. **glupeh-* 'veselit se, žertovat' (stov. stngl. *glēo* 'radost, veselí'), pak však lze sotva spojit s *†hluchý*, k němuž má významově velmi blízko (stov. sl. st. *gljup* 'hloupý', i 'hluchý', něm. *dumm* 'hloupý', angl. *dumb* 'němý' ap.; významový posun je 'nedoslýchavý' → 'nechápatý' → 'hloupý'), proto se spíš kloníme k názoru, že psl. **glupe* je expresivní tvar odvozený od **glucha* (HK).

Hlbat, *hlb, hlban, hlavý, zhlbnout, pohltit, zahltn*. Věsl. – p. d. *glutac*, r. *glotati*, s./ch. *glutari*. Psl. **glotari* se srovnává především s lat. *glutire* 'pohlcovat, polykat', *gula* 'jícen, hrdlo', stl. *gelid* 'jí, žere', východiskem je ie. **gl-t-* od **gel-* 'polykat, požírat', asi onom. původu. Stov. *†žaludek*.

Hluboký, *hlubina, hlubinný, hloubka, hloubkový, hloubit, prohloubit, vyhloubit, hloubat, hloubavý* aj. Věsl.

– slk. *hluboký*, p. *glēpoki*, r. *glubokij*, ukr. *hlubokij*, sln. *globok*, sl. *gljúboko* ukazují na psl. **gljúboka*, ale i **gljúboko* (slk.) a **gljúboko* (ukr.). Výklad obtížný. Spojuje se s ř. *gljŏb* 'vydlabávám, řezu', lat. *glūbere* 'loupat', stn. *kluban* 'rozsekávat, štípat' z ie. **glēubh-* 'dlabat, řezat ap.' (původní význam by tedy byl 'vydlabavý'). Jiné výklady se pokoušejí spojit s *†žláb* (HK). V obou případech nutno počítat s vloženým nosovým prvkem u neřtekvonovanější psl. podoby (z **glumbh-?*). Druhy komponent -oko (u adj. označujících prostorové vztahy, stov. *†rysoký, †široký*) asi souvisí s *†oko*, význam by byl 'vypadaající, mající vzhled'.

Hluchý, *hluchota, ohluchnout, nahluchý, hluchanka, hlušina*. Věsl.

– p. *gluchy*, r. *gluchaja*, s./ch. *gljch*, sl. *glucha*. Psl. **glucha* se obvykle spojuje s lit. *glūšas* 'hloupý', *glušnis* 'poslušný', *klausijis* 'slyšet' a tedy i psl. **sljŏxiti* (sljŏšer) (pro slov. to ovšem předpokládá záměnu g- a k-). Významová souvislost se objasní buď vývojem 'usilovně poslouchající' → 'nahluchý, hluchý', nebo jako tzv. tabuová antitéze či eufemismus (D4). Stov. *†hloupý*.

Hluk, *hlouček, hluchý, hluchet, zahluchet, shluk, shlukovat* se. Stč. *hluk* 'tímot' i 'shluk, zástup' (teno přeneseny význam je jen č.). V současných slov. jazycích slaběji doloženo – stp. *gielk*, r. d. *golk*, b. *glrk*, sl. *glōka*. Psl. **gōlkō* je onom.-expr. původu, blízke je lit. *gūlkščioja* 'povídá se' i lot. *gūlkstēt* 'křičet (o přáči)'.
Hmatat, *hmat, hmatový, hmatník, nahmatat, ohmatat, prohmatat, nahmát, nahmát, přehmát, přehmat, vyhmát, nahmat, podhmat*. Jen č. (jiz stč.), málo jasné. H- se někdy vykládá jako zesilovací (stov. *†chmatat*,